

ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIE

DUNGELHOEFFSITE LIER (prov. ANTWERPEN)

BASISRAPPORT

Monument Vandekerckhove nv
Oostrozebekestraat 54
8770 INGELMUNSTER

Auteurs: Eline VAN HEYMBEECK
Redactie: Bert ACKE

Afdeling Archeologie
Rapport 2012/05

Figuur 1 op schutblad: Algemeen zicht op het onderzoeksterrein.

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Opgraving ☐		Prospectie ☒	
Vergunningsnummer: 2011/442			
Datum aanvraag: 08/12/2011			
Naam aanvrager: VAN HEYMBEECK Eline			
Naam site: Lier, Dungelhoeffsite			
Naam aanvrager metaaldetectie: VAN HEYMBEECK Eline			
Vergunningsnummer metaaldetectie: 2011/442 (2)			
Opdrachtgever:	1)	SOLag Florent Van Cauwenberghstraat 5 2500 Lier	
	2)	Stad Lier Grote Markt 57 2500 Lier	
Uitvoerder:	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster		
Bevoegde Vlaamse overheid:	Alde Verhaert (erfgoedconsulent Onroerend Erfgoed Antwerpen)		
Projectleider:	Bert Acke		
Leidinggevend archeoloog:	Eline Van Heymbeeck		
Archeologisch team:	Nathalie Baeyens, Sarah Linten, Werner Wyna		
Plannen:	Maarten Bracke, Tina Bruyninckx, Raf Trommelmans		
Conservatie:	Ansje Cools		
Start veldwerk:	09/01/2012		
Einde veldwerk:	18/01/2012		
Wetenschappelijke begeleiding:	/		
Projectcode:	LIDH11		
Provincie:	Antwerpen		
Gemeente:	Lier		
Deelgemeente:	Lier		
Plaats:	Dungelhoeffsite – Baron Opsomerlaan		
Lambertcoördinaten:	X = 163327,207; Y = 202458,838; Z = 8,203m TAW X = 163503,593; Y = 202452,225; Z = 8,212m TAW X = 163356; Y = 202494; Z = 9,96m TAW X = 163303; Y = 202560; Z = 8,22m TAW		
Kadastrale gegevens:	Lier Afdeling 3, Sectie F, Percelen 276A4, 276S5, 276X3, 276Z3 en 281T3		
Beheer opgravingsdata:	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster		
Beheer vondsten:	Stad Lier Grote Markt 57 2500 Lier		
Titel:	Archeologische prospectie Dungelhoeffsite Lier (prov. Antwerpen). Basisrapport.		
Rapportnummer:	2012/05		
Contact:	info@monument.be; T: +32 51 31 60 80		

© Monument Vandekerckhove nv, Oostrozebekestraat 54, 8770 Ingelmunster.

Figuren: Monument Vandekerckhove nv, tenzij anders vermeld. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

1. INHOUDSTAFEL

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS.....	2
1. INHOUDSTAFEL	3
2. INLEIDING	5
3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS	7
3.1. GEOGRAFISCHE EN TOPOGRAFISCHE SITUERING.....	7
3.2. GEOLOGISCHE EN BODEMKUNDIGE SITUERING	9
4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS.....	11
4.1. DE STAD LIER.....	11
4.1.1. Historische informatie	11
4.1.2. Archeologische informatie.....	14
4.2. DE DUNGELHOEFFSITE	17
4.2.1. Historische informatie	17
4.2.2. Archeologische informatie.....	21
5. ONDERZOEKSMETHODE.....	23
5.1. ALGEMEEN.....	23
5.1.1. Vraagstelling.....	23
5.1.2. Randvoorwaarden.....	24
5.2. BESCHRIJVING VAN DE OPGRAVINGSMETHODE.....	25
5.2.1. Algemeen	25
5.2.2. Veldwerk.....	25
5.2.3. Vondstverwerking en rapportage.....	26
6. BESCHRIJVING VAN DE AANGETROFFEN SPOREN	27
6.1. STRATIGRAFIE	27
6.2. RESULTATEN	31
6.2.1. Boringen.....	31
6.2.2. Proefsleuven	35
7. BASISANALYSE VAN DE VONDSTEN	41
8. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE VINDPLAATS	43
9. SAMENVATTING EN AANBEVELINGEN VOOR VERVOLGONDER- ZOEK	47
10. LITERATUUR	49
11. BIJLAGEN	51

2. INLEIDING

In het kader van de geplande ontwikkeling van woongelegenheden inclusief een ondergrondse parkeergarage op de Dungelhoeffsite te Lier (arrondissement Mechelen, provincie Antwerpen) voerde een archeologisch team van Monument Vandekerckhove nv van 9 tot 18 januari 2012 een archeologische prospectie uit op het terrein. Opdrachtgever voor het onderzoek was het Stedelijk Ontwikkelingsbedrijf Lier autonoom gemeentebedrijf (kortweg SOLag), dat samen met de Stad Lier optreedt als bouwheer.

Het onderzoek gebeurde in het kader van het 'archeologiedecreet' (decreet van het Vlaams Parlement 30 juni 1993, houdende de bescherming van het archeologisch patrimonium, inclusief de latere wijzigingen) en het uitvoeringsbesluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994. De eigenaar en gebruiker van gronden waarop archeologische waarden zich bevinden, zijn verplicht deze waarden te behoeden en te beschermen voor beschadiging en vernieling. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. In het licht van de bestaande wetgeving werd het vooronderzoek uitgevoerd volgens de bijzondere voorwaarden geformuleerd door Onroerend Erfgoed Antwerpen.

Het plangebied beslaat de zgn. Dungelhoeffsite aan de Baron Opsomerlaan te Lier. Gezien de ligging van de site, namelijk in de stadskern van Lier maar net buiten de oudste wallen, geldt voor het terrein een zekere archeologische verwachting. Een andere reden tot uitvoering van dit vooronderzoek is dat uit nazicht van de foto's van de bouw van het huidige politiebureau bleek dat het oorspronkelijk bodemprofiel goed bewaard was¹. Het vooronderzoek wil een degelijk onderbouwd advies geven voor eventueel archeologisch vervolgonderzoek. Daartoe worden enerzijds de eventuele archeologische waarden gesitueerd en gewaardeerd en anderzijds de impact van de geplande werken, ondermeer de aanleg van de ondergrondse parking alsook woningbouw, onderzocht.

In dit basisrapport worden de resultaten van het archeologisch prospectieonderzoek beschreven en toegelicht. In een inleidend hoofdstuk wordt de site gekaderd binnen een breder landschappelijk en historisch kader. Verder wordt de gebruikte methodologie gedurende het vooronderzoek besproken. Vervolgens worden de resultaten uiteengezet, waarna een interpretatie van de aangetroffen sporen en vondsten deze resultaten verduidelijkt. Als besluit volgt een algemene synthese van de resultaten met

---

¹ Mailverkeer Alde Verhaert, 14 maart 2012.

aanbevelingen voor mogelijk vervolgonderzoek. Het geheel wordt verduidelijkt door middel van kaarten en foto's. Als laatste worden de verschillende inventarissen (sporen, vondsten, foto's, tekeningen) opgenomen. Bij het rapport hoort een DVD met daarop alle foto's, de plannen, de inventarissen en de digitale versie van deze tekst.

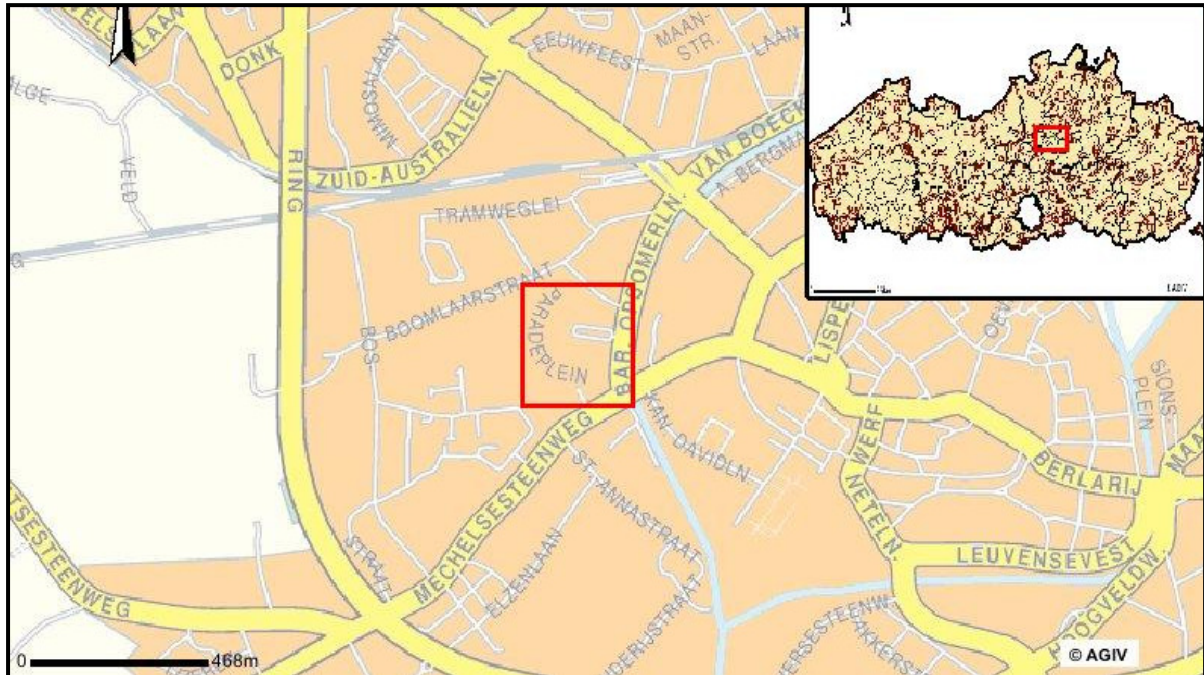
Langs deze weg wordt eveneens dank betuigd aan volgende personen en instanties die zorgden voor een aangename samenwerking en bijdroegen tot het vlotte verloop van het onderzoek en interpretatie van de resultaten: Luc Verheyen (SOLag), Ann Ceulemans (stad Lier), Peter Bex (Studiedienst hoofdaannemer Cordeel nv), Alde Verhaert en Leendert van der Meij (erfgoedconsulenten Onroerend Erfgoed Antwerpen), Joke Bungeneers (consulent Archeologie en Monumentenzorg provincie Antwerpen), Mortelmans nv voor het kraanwerk en Hepaco nv voor de landmeetkundige opmetingen.

3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS

3.1. Geografische en topografische situering

Lier ligt in het arrondissement Mechelen in het zuidwesten van de provincie Antwerpen (GOOGLE 2011) en bestaat uit de stad Lier en de deelgemeente Koningshooikt (ONROEREND ERFGOED 2011a). De stad Lier ligt op de samenloop van de Grote Nete en de Kleine Nete. De Grote Nete begrenst de stad in het zuidoosten terwijl de Afleidingsvaart van de Nete dit in het noordwesten doet. De Kleine Nete doorkruist de stad (ONROEREND ERFGOED 2011b). Geomorfologisch behoort Lier tot de depressie van de Schijns-Nete waardoor de stad zich circa vier tot twintig meter boven het huidige zeeniveau bevindt (AGENTSCHAP VOOR GEOGRAFISCHE INFORMATIE 2011a; GOOLAERTS & BEERTEN 2006, pp. 2).

Het projectgebied, de Dungelhoeffsite (zie figuur 2), ligt in het westen van de stadskern van Lier, aan de Baron Opsomerlaan 51, op de percelen 276A4, 276S4, Z76X3, 276Z3 (zone verbindingsweg Mechelsesteenweg) en 281T3 (zone binnen muren) (Afdeling 3, Sectie F). Het plangebied heeft een totale oppervlakte van 7ha waarvan 1,2 ha onbebouwd terrein was. Van dit onbebouwd terrein (fase 1 en 2) diende 12% onderzocht te worden, wat overeenkomt met 1440m² (zie ook verder, 5.2. Beschrijving van de opgravingsmethode). In het noordwesten wordt de site begrensd door de Ogezlaan en in het noordoosten door de Boomlaarstraat. Ten westen ligt de Baron Opsomerlaan en de Afleidingsvaart van de Nete. In het zuiden bevinden zich de Mechelsestraat en de David Tenierlaan. In het oosten wordt het plangebied afgesloten door de Bosstraat (GOOGLE 2011). Het plangebied ligt ongeveer op een gemiddelde hoogte van +8,53m TAW (AGENTSCHAP VOOR GEOGRAFISCHE INFORMATIE 2011a; NATIONAAL GEOGRAFISCH INSTITUUT 2011).

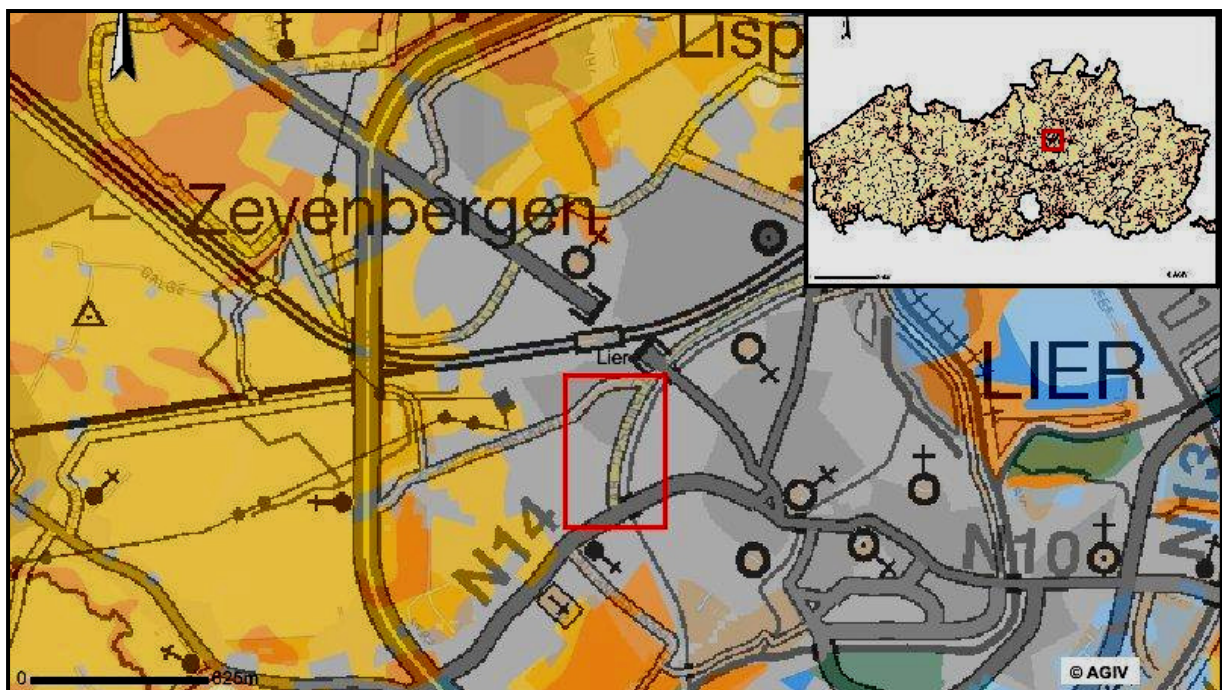

Figuur 2: Situering van de Dungelhoeffsite in Lier op de landschapsatlas, met aanduiding van het onderzoeksterrein (rode kader) (© AGENTSCHAP VOOR GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN 2011a).

3.2. Geologische en bodemkundige situering

Fysisch-geografisch behoort Lier tot zandig Vlaanderen (AGENTSCHAP VOOR GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN 2011b). Op de topografische bodemkaart (zie figuur 3) is de onderzochte zone echter niet gekarteerd, maar de omliggende gronden zijn aangeduid als:

- 1) Matig natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Ldcz) (donker gele kleur).
- 2) Zeer natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Lic) (oranje kleur).
- 3) Matig natte zandbodem zonder profiel (Zdp(o)) (licht blauwe kleur).
- 4) Natte lemig zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Secx) (donker blauwe kleur).
- 5) Uiterst natte kleibodem zonder profiel (Egp) (donker groene kleur).

Figuur 3: Situering van de Dungelhoeffsite in Lier op de topografische bodemkaart, met aanduiding van het onderzoeksterrein (rode kader) (© AGENTSCHAP VOOR GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN 2011b).

4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

4.1. De stad Lier

4.1.1. Historische informatie

Lier heeft, bij een gebrek aan geschreven bronnen en door de afwezigheid van systematisch archeologisch onderzoek, een vrij onduidelijke ontstaansgeschiedenis (STAD LIER 2011). Vooreerst zijn verschillende vondsten gekend die dateren uit de voorhistorische fase, alsook uit de Romeinse periode (zie ook verder, 4.1.2. Archeologische gegevens). Toch zou de werkelijke stadsontwikkeling pas later te situeren zijn. Volgens sommige literaire bronnen moet de oudste kern gezocht worden rond de Vismarkt. Lier zou volgens deze geschiedkundigen dateren uit de Frankische periode (5de-10de eeuw). Andere historici koppelen het ontstaan van de stad aan Gummarus, een veldheer en grootgrondbezitter uit de eerste helft van de 8ste eeuw. Hij zou een bidplaats hebben opgericht ter ere van de heilige Petrus, na zijn dood werd hij hiervoor heilig verklaard. Rond zijn graf ontwikkelde zich een bedevaartplaats, waarrond zich vervolgens een bescheiden agglomeratie zou ontwikkeld hebben. Deze vroege ontwikkelingen zijn waarschijnlijk te lokaliseren in het zogenaamde Allier, wat iets hoger (even te noorden) ligt ten opzichte van de huidige stadskern. Een meer plausibele verklaring voor het ontstaan van de stad iets ten noorden van de huidige stadskern is dat de eerste bewoners hogere zones opzochten gezien de natte omstandigheden rond de samenvloeiing van de Grote en Kleine Nete. Omstreeks de eerste helft van de 9de eeuw zou de bewoning dan richting de huidige kern, dicht bij de samenvloeiing, verschuiven. Pas na deze verschuiving begint de agglomeratie gestaag te groeien, onder meer door een toegenomen handelsactiviteit en transport over water (ONROEREND ERFGOED 2011b; VERHULST e.a., 1990, pp. 10-11).

In 1194 verkrijgt Lier de titel *oppidum*, wat waarschijnlijk doelt op een geprivilegieerde en/of versterkte stad. In 1212 werden vervolgens de stadsrechten verleend door hertog Hendrik I van Brabant. Mogelijks was Lier dan omringd door een aarden wal als versterking, maar hiervan zijn er geen fysieke of schriftelijke bewijzen (zie ook verder, 4.1.2. Archeologische informatie) (ONROEREND ERFGOED 2011b; VERHULST e.a., 1990, pp. 13).

Gedurende de 13de eeuw ontstond in Lier een bloeiende lakenproductie, waardoor de stad een belangrijk centrum in de textielproductie werd. Hierdoor werd er in 1244 gestart met het graven van een omwalling rond de eigenlijke stad met de Grote Markt en

de lakenhalle als centrum. Deze omwalling liep van aan de Sint-Jansbrug, langs de Volmolenstraat, de Gasthuisvest achter de Kluizestraat, via de De Heydersstraat, de Predikherenlaan tot de Abtsherbergestraat en zo door de Fabrieksbeemden naar de Waterpoortstraat, de Kartuizer- en Kapucijnenvest. De verbinding van laatstgenoemde met de Sint-Jansbrug dateert pas uit 1317. Vanaf de tweede helft van de 14de eeuw wordt de eerste stadsomwalling versterkt. Er wordt met de bouw van de zogenaamde binnenpoorten gestart, o.a. de Mechelse binnenpoort werd in 1368 gebouwd en in 1383 verbonden met de Antwerpse binnenpoort. Dit zijn versterkte poorten op de kruispunten van de waterlopen en wegen van de toenmalige omwalling. Tevens werden er stadstorens aangebracht die als versterking van de omwalling dienden (o.a. de Corneliustoren op het Zimmerplein). Daarnaast wordt er in 1389 gestart met de bouw van een tweede stadsomwalling. De omgeving van de Kluizenkerk en het begijnhof werden toen binnen de stad opgenomen. Deze omwalling volgt het tracé van de huidige stadsvesten.

De zogenaamde buitenpoorten worden tussen 1389 en 1426 opgericht. De Mechelse buitenpoort, die dicht tegen het onderzoeksgebied valt, werd in 1405 gebouwd (zie ook verder, 4.2. De Dungelhoeffsite). De vestgracht van de Lisperpoort tot aan de Kleine Nete bij het Groot Spui werd in 1413 gebouwd. Deze gracht werd in 1426 tot aan de kleine Spui uitgegraven (ONROEREND ERFGOED 2011b; VERHULST e.a., 1990, pp. 15, 17, 77).

Aldus groeide Lier in de eerste helft van de 15de eeuw uit tot een omwalde stad met een typisch radio-concentrisch stratenpatroon met de Grote Markt als knooppunt van de voornaamste wegen, die via de versterkte poorten de stadskern straalsgewijs verbonden met het platteland en steden als Antwerpen, Mechelen, Aarschot. Binnen deze stad ontstonden en/of vestigden zich verschillende economische, profane en religieuze instanties. Zo kwamen er sluizen, gilden en verschillende kloosterordes binnen de stadsmuren (zie ook verder, 4.1.2. Archeologische informatie) (ONROEREND ERFGOED 2011b; VERHULST e.a., 1990, pp. 15).

De tweede helft van de 15de eeuw en de 16de eeuw bleef de stadsontwikkeling een *status quo*, dit door het verval van de lakennijverheid vanaf 1475 en de rampzalige jaren ten gevolge van godsdiensttwisten. Een economische heropleving van Lier kwam er in de 17de eeuw en 18de eeuw. De stad werd uitgebreid. Hierdoor werden enkele binnenpoorten gesloopt, o.a. de Lisperpoort in 1777 en de Mechelsepoort in 1783. Lier kreeg bovendien een vroeg-industrieel karakter door het ontstaan van grote textielmanufacturen (ONROEREND ERFGOED 2011b).

Begin 19de eeuw was er nog steeds een sterk contrast tussen de aaneengesloten woonkern binnen de 13de-eeuwse omwalling en de nagenoeg onbebouwde zone binnen de 14de-15de-eeuwse omwalling: met uitzondering van het "*Strypensveld*" met typisch dambordpatroon ten noordoosten en het begijnhof ten zuidoosten, was er enkel bebouwing langs de belangrijkste uitvalswegen. *Extra muros* bevond zich een landbouwgebied met kleine agrarische kernen. In 1803 werd Lier als vestingstad afgeschaft. Dit had als gevolg dat de buitenste stadsomwalling werd ontmanteld. Of de eerste omwalling tegelijkertijd werd gesloopt of in onbruik raakte, is nog niet geweten². De buitenste vesten werden genivelleerd, de grachten uitgediept en in 1853 werden de eerste wandelwegen en beplantingen uitgevoerd. In 1860 werd de afleidingsvaart gegraven ten westen van de stad. De Lisperbuitenpoort verdween in 1862, de Mechelse in 1888. Geleidelijk kwam er meer bebouwing *extra muros*, voornamelijk langs de grote invalswegen. De omgeving van het station werd geleidelijk volgebouwd met een typische lintbebouwing. De gronden tussen de Lisperbuitenpoort en de Mechelse poort werden slechts langzaam opgevuld, onder andere door de bouw van de Dungelhoeffsite tussen 1884 en 1898 (zie ook verder, 4.2. De Dungelhoeffsite). Tevens kwam er een nieuwe wijk tot stand. Nieuwe straten werden aangelegd (onder meer Tramweglei, Ogezlaan, Hofstraat) en op de hoek van de Boomlaarstraat en de Vaartlaan (huidige Baron Opsomerlaan) werd in 1901 de nieuwe parochiekerk van het Heilig Hart gebouwd (ONROEREND ERFGOED 2011a; ONROEREND ERFGOED 2011b).

Tijdens de 20ste eeuw blijft Lier het contrast tussen de kleinschalige binnenstad en de 14de en 15de-eeuwse stadsuitbreiding behouden. Tussen beide gordels, gescheiden door de binnenring, is nog steeds een krans van grootschalige constructies in functie van de sociale programma's terug te vinden: scholen, rustoorden, kazernes, kloosters en een ziekenhuis. Rond deze binnenring, op zijn beurt begrensd door de Ring en het Netekanaal, heeft zich vervolgens een intens bebouwd woongebied ontwikkeld (ONROEREND ERFGOED 2011b).

---

² Mailverkeer Alde Verhaert, 14 maart 2012.

4.1.2. Archeologische informatie

Er werd in Lier op 32 locaties archeologisch onderzoek uitgevoerd, gaande van 1983 tot en met 2012. Deze onderzoeken, inhoudend archeologische opgravingen en archeologische prospecties, konden een inzicht bieden in de ontwikkeling van de stad Lier (VLAAMS INSTITUUT VOOR HET ONROEREND ERFGOED, 2012).

Bij zeer recent onderzoek werden bewoningssporen uit de prehistorie gevonden aan de Duwijkloop (prospectie door Monument Vandekerckhove nv; prospectie en momenteel lopende opgraving door Gate bvba op belendende percelen) en in de Hagenbroeksesteenweg (door J. Vansweevelt en K. Van de Vijver), ten noorden van de huidige stadskern van Lier. Uit de archeologische prospecties aan de Duwijkloop bleek dat het ging om geïsoleerde sporen met handgevormd aardewerk in, daterend uit de prehistorie, evenals enkele vondsten uit het Mesolithicum (9000/8500-5500/4300 v. Chr.), een nederzetting (inhoudend drie gebouwplattegronden, paalkuilen, kuilen, grachten en een mogelijke waterput) uit de IJzertijd (800-58/57 v. Chr.) en enkele kuilen, paalkuilen en één greppel uit de Romeinse periode (58/57 v. Chr.-476 n. Chr.). Bovendien werden er hier ook enkele Middeleeuwse sporen (o.a. enkele greppels, paalkuilen en kuilen) gevonden. De prospectie in de Hagenbroeksesteenweg bracht een plattegrond van een bijgebouw uit de Vroege IJzertijd (700-500 v. Chr.) naar boven. Tevens vond men ook zes losse paalsporen, een greppel en aardewerk uit de Late IJzertijd (250/200-58/57 v. Chr.). De these dat de eerste bewoning van Lier ten noorden (in het zogenaamde Allier) van de huidige stadskern zou liggen en dat de menselijke aanwezigheid geleidelijk opschoof naar de huidige stadskern wordt hierdoor mogelijk bevestigd (zie ook hierboven, 4.1.1. Historische informatie) (VLAAMS INSTITUUT VOOR HET ONROEREND ERFGOED, 2012). Ter hoogte van de kapel van Alliers werd door All-Archeo een vooronderzoek uitgevoerd. Er werden echter geen aanwijzingen voor een site gevonden³.

Sporen van menselijke occupatie tijdens de Middeleeuwen (5de eeuw – 15de/16de eeuw n. Chr.) werden in alle delen van de stad gevonden. In Hooglachenen werden een kuil en een greppel gevonden die aan de hand van het aardewerk gedateerd werden in de Vroege Middeleeuwen (5de eeuw–10de/11de eeuw n. Chr.). Uit de Volle Middeleeuwen (10de/11de-12de/13de eeuw) dateerden de restanten in de Onze-Lieve-Vrouw-abdij van Nazareth (cfr. opgravingen in 1987 verricht door C. Hombroux). Uit dit onderzoek bleek dat de abdij in 1235 werd gesticht, maar pas in 1247 naar de locatie aldaar verhuisde. Er werden vlakgraven gevonden die overbouwd werden door de koorfundering. Enkel het

---

³ Mailverkeer Alde Verhaert, 14 maart 2012.

poortgebouw van de abdij is nog bewaard en geklasseerd als monument (MB 3/6/1986)⁴. Deze abdij is aldus een getuige van de fysieke groei van de stad vanaf de 13de eeuw. Daarnaast getuigen een zestal afvalkuilen in de Transvaalstraat eveneens van de Volmiddeleeuwse bewoning (cfr. opgraving door Archaeological Solutions bvba in 2010-2011) (VLAAMS INSTITUUT VOOR HET ONROEREND ERFGOED, 2012).

Laat-Middeleeuwse (12de/13de-15de/16de eeuw) getuigenissen van de stadsontwikkeling van Lier zijn teruggevonden in enkele resten van de 14de-15de-eeuwse stadsomwalling (zie ook hierboven, 4.1.1. Historische informatie) tijdens werken voor de herinrichting van de Netedijken in 1983 en bij werken aan de Gevangenpoort in 2008. Bij de werken aan de Netedijken werden de restanten van de Balietoren gevonden. Bij de Gevangenpoort werd een bakstenen fundering van een muur en een natuurstenen beeld gevonden. In de Florent Van Cauwenberghstraat werden door All-archeo in 2011 ook resten van de vesten en mogelijk van de stadsomwalling teruggevonden⁵. Tevens kwam er in de Transvaalstraat (cfr. opgraving door Archaeological Solutions bvba in 2010-2011) een vierpostenspieker en twee waterkuilen aan het licht, alsook mogelijks een gracht of greppel uit deze periode. In de Jezuïetenkerk (cfr. onderzoek door All-Archeo bvba in 2010) werden uiteindelijk ook enkele lagen, muren en aardewerk uit de Late Middeleeuwen aangetroffen.

Het archeologisch vooronderzoek op de Grote Markt van Lier (cfr. door Triharch Onderzoek & Advies in 2008) bracht drie aangetroffen marktplaatsniveaus en greppels in verband met de ophogingen gekend uit de historische bronnen, nl. na Wereldoorlog I, in 1557 en 1383, te voorschijn. Tevens werd het gewelf van de 'Verloren Kost' gevonden. Deze uit 1419 daterende open waterpoel, werd volledig overwelfd en bedekt met een kasseilaag. Het recente archeologisch vervolgonderzoek op de Grote Markt uitgevoerd in mei-december 2011 door Monument Vandekerckhove nv heeft als doel de ontwikkeling van deze plek te reconstrueren. Het rapport wordt in de loop van 2012 verwacht en zal ongetwijfeld de kennis van het middeleeuwse Lier vergroten (VLAAMS INSTITUUT VOOR HET ONROEREND ERFGOED, 2012).

Vanaf de Post Middeleeuwen en zeker in de recente tijden (15de/16de-20ste eeuw) blijft de stad Lier groeien (zie ook hierboven, 4.1.1. Historische informatie). Archeologische bewijzen hiervan werden gevonden op het Begijnhof van Lier (cfr. prospectie door Triharch Onderzoek & Advies uitgevoerd in 2008). Het Begijnhof werd aan de hand van de sporen gedateerd tussen de 16de en 18de eeuw. Uit het onderzoek bleek ook dat deze

---

⁴ Mailverkeer Ann Ceulemans, 15 maart 2012.

⁵ Daarbij zijn ook enkele sporen aangetroffen die mogelijk dateren uit de Romeinse periode. Dit staat echter nog ter discussie. Mailverkeer Alde Verhaert, 14 maart 2012.

gebouwen meermaals afgebrand en beschadigd werden, waarschijnlijk het resultaat van de godsdiensttwisten (zie ook hierboven, 4.1.1. Historische informatie). In 2005 werden bij graafwerken in de Kapucijnenvest I door E. Patrouille 19de-eeuwse resten gevonden van iets dat mogelijk te maken heeft met de aanleg van een park of eventueel een ijskelder. Deze restanten zouden wijzen op de ontmanteling van de binnenste stadsomwalling (zie ook hierboven 4.1.1. Historische informatie). Postmiddeleeuwse en recente sporen werden ook gevonden tijdens de archeologische prospectie uitgevoerd in najaar 2011 door Monument Vandekerckhove nv rond de stadsmagazijnen aan de Sionsite te Lier. Verder onderzoek zal nog moeten uitwijzen of op deze plek resten van het Sionklooster en -kerk bewaard zijn. Uiteindelijk werden er ook enkele vondsten uit Wereldoorlog I (1914-1918) in de Hulststraat gedaan (VLAAMS INSTITUUT VOOR HET ONROEREND ERFGOED, 2012).

Uit het archeologisch onderzoek van de laatste decennia blijkt dat er sinds de prehistorie sprake kan zijn van menselijke aanwezigheid in Lier. Deze bewoning bevindt zich iets meer ten noorden van de huidige stadskern. Archeologisch onderzoek heeft eveneens uitgewezen dat vanaf de Vroege Middeleeuwen de stadskern zich naar de huidige kern verplaatst, alhoewel bewoning blijft bestaan in het noorden van Lier. Vanaf de Volle Middeleeuwen, en zeker vanaf de Late Middeleeuwen, is de bevolkingsgroei en met andere woorden de ontwikkeling van de stad niet meer te stoppen.

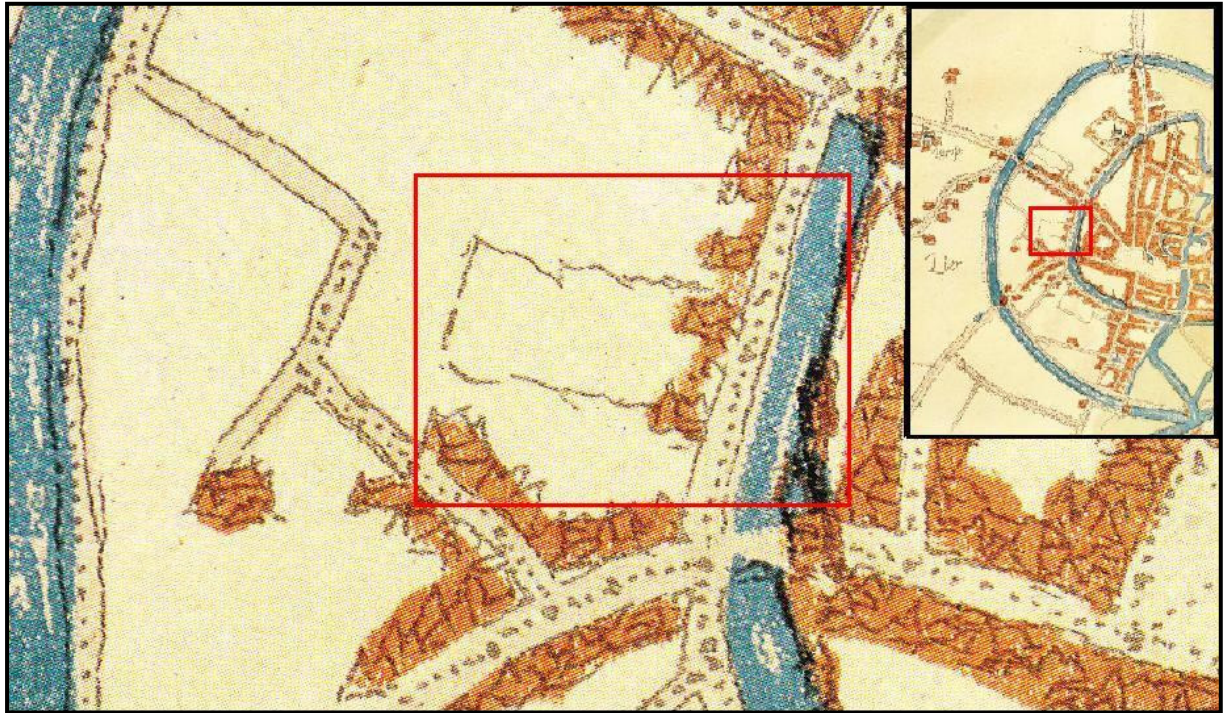
4.2. De Dungelhoeffsite

4.2.1. Historische informatie

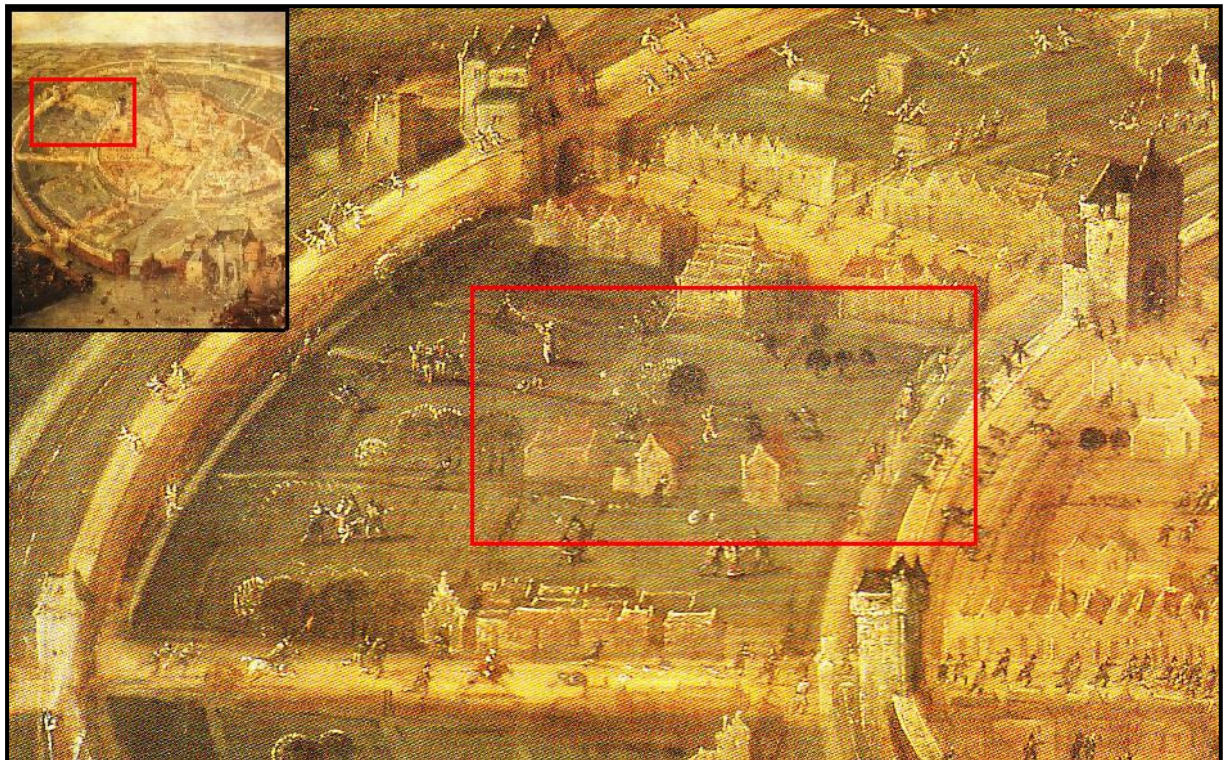
De huidige Dungelhoeffsite, nabij de Mechelse buitenpoort gelegen (zie ook hierboven, 4.1.1. Historische informatie), was voordien de Kazerne Kwartier CDT Dungelhoeff, de verblijfplaats voor vier batterijen artillerie (1889-1955), maar ook van de Nederlandstalige afdeling van de Koninklijke Kadettenschool (1955-1997). Sinds 1999 wordt de site door de stad Lier verbouwd tot administratief knooppunt van de Openbare Diensten, waar nu al de politiediensten en in de toekomst de stadsdiensten zullen huizen (ERFGOEDCEL KEMPENS KARAKTER 2012; ONROEREND ERFGOED 2011a).

Op de kaart van Deventer uit 1560 (zie figuur 4) is duidelijk dat op de plaats waar de huidige Dungelhoeffsite gelegen is, enkele huizen aan de straatkant staan. Mogelijk is er ook een vierkante omheining aanwezig. De rest van het terrein is onbebouwd (VERHULST e.a., 1990, pp. 17-18). Op de kaart van Braun en Hogenberg (1572-1581) zijn de percelen nog steeds onbebouwd, maar is te zien dat het landschap wordt ingedeeld volgens rechte percelen. Op het perceel staan een aantal bomen en een paar bijgebouwtjes. Een anonieme pentekening daterend van het einde van de 16de eeuw–begin 17de eeuw bevestigt dit (zie figuur 5). Tevens kan deze informatie ook afgeleid worden van de kaart gemaakt door L. Guicciardini uit 1567 (VERHULST e.a., 1990, pp. 24, 26, 30). Op de kaart van Ferraris uit 1771-1778 is te zien dat de perceelsindeling veranderd is. De indeling is nu schuin. Tevens zijn er perceelsgrenzen bomenrijen aangebracht en de bijgebouwtjes zijn verdwenen (zie figuur 6) (VERHULST e.a., 1990, pp. 41).

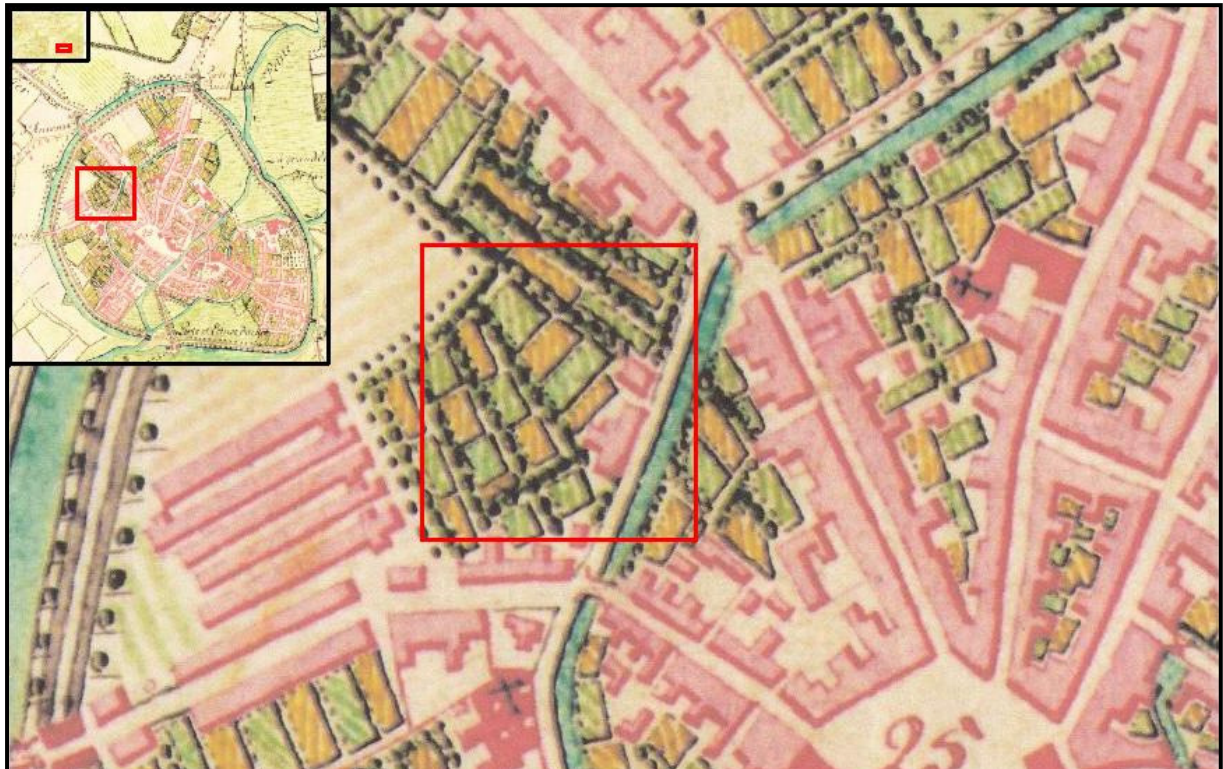

Figuur 4: Situering van de Dungelhoeffsite in Lier op de kaart van Deventer (1560), met aanduiding van het onderzoeksterrein (rode kader) (© VERHULST e.a., 1990, pp. 18-19).

Figuur 5: Situering van de Dungelhoeffsite in Lier op een anonieme pentekening (eind 16de–begin 17de eeuw), met aanduiding van het onderzoeksterrein (rode kader) (© VERHULST e.a., 1990, p. 26).

Figuur 6: Situering van de Dungelhoeffsite in Lier op de Ferrariskaart (1771-1778), met aanduiding van het onderzoeksterrein (rode kader) (© VERHULST e.a., 1990, p. 41).

De voormalige kazerne werd in 1884 gebouwd en in 1889 voltooid (zie ook hierboven, 4.1.1. Historische informatie). In die periode zijn er rond Antwerpen meerdere kazernes gebouwd, o.a. te Mechelen en Kontich (ERFGOEDCEL KEMPENS KARAKTER 2012; ONROEREND ERFGOED 2011a). Het domein bestaat uit een centraal geasfalteerd paradeplein met gebouwen er rond, gelegen op een *grosso modo* rechthoekig perceel en grotendeels ommuurd. Op het paradeplein bevonden zich eertijds twee gedenktekens voor de gesneuvelden van beide Wereldoorlogen. Aansluitend bevinden zich in het zuidwesten van het domein een sportveld- en zaal evenals een zwembad.

De gebouwen behorend tot de kazerne werden in eclectische stijl opgebouwd. In het oosten staat de hoofdvleugel waar zich de officiersmess bevond. Thans staat dit gebouw leeg. Het breed huis, bestaande uit elf traveeën en twee à drie bouwlagen, wordt afgedekt met een leien schilddak met talrijke dakkapellen. Het gebruik van natuurstenen banden, de rechthoekige benedenvensters en hogerop de steekboogvensters beklemtonen het massieve karakter van het bakstenen gebouw. Een gedenkplaat verwijst naar de bouwdata en opeenvolgende functies van het complex. Aan weersijden van de hoofdvleugel bevinden zich ijzeren hekken op een zware arduinen sokkel. Aansluitend op deze hekken bevinden zich bakstenen zijpaviljoenen met een

gelijkaardig uitzicht. Ze zijn opgebouwd uit vijf traveeën en twee bouwlagen onder een schilddak. Tegen de achtergevels van de paviljoenen bevinden zich nog aanbouwsels (ONROEREND ERFGOED 2011a).

Ten noorden en ten zuiden van het perceel bevinden zich in de breedte uitgewerkte identieke vleugels. Dit waren de verblijfplaats van de cadetten en de intermachten. Het gaat om twee bakstenen gebouwen van vijftien traveeën en twee bouwlagen onder een zadeldak. De noordelijke vleugel werd volledig gesloopt en vervangen door een nieuw politiekantoor van de stad Lier in 1997-1999⁶ (ONROEREND ERFGOED 2011a).

In het westen bevond zich eveneens een vleugel die onder meer de clubs, bibliotheek en gesprekslabo bevatte. Deze bakstenen vleugel was opgebouwd uit zeven traveeën en twee bouwlagen. Het gebouw had een gelijkaardig uitzicht als de andere vleugels en flankerende aanbouwsels. Deze vleugel werd in 1997-1999 afgebroken, bij de bouw van het nieuw politiekantoor. De afbraak zorgde voor enkele ophogingen op het terrein. Ten noordwesten van laatstgenoemde bevond zich het keuken- en reftercomplex en de feestzaal. Dit gebouw dateerde uit de jaren '30 met verspringende volumes onder een plat dak en een rechthoekige muuropening. Deze vleugel werd in 1997-1999 afgebroken (ONROEREND ERFGOED 2011a).

In het uiterste westen van het domein bevonden zich een reeks van vier paardenstallen en weghuizen, sporthal en bijgebouw (mogelijk een voormalige manege?). Deze paviljoenen waren eveneens van baksteen en bestonden uit één bouwlaag onder zadeldaken (ONROEREND ERFGOED 2011a).

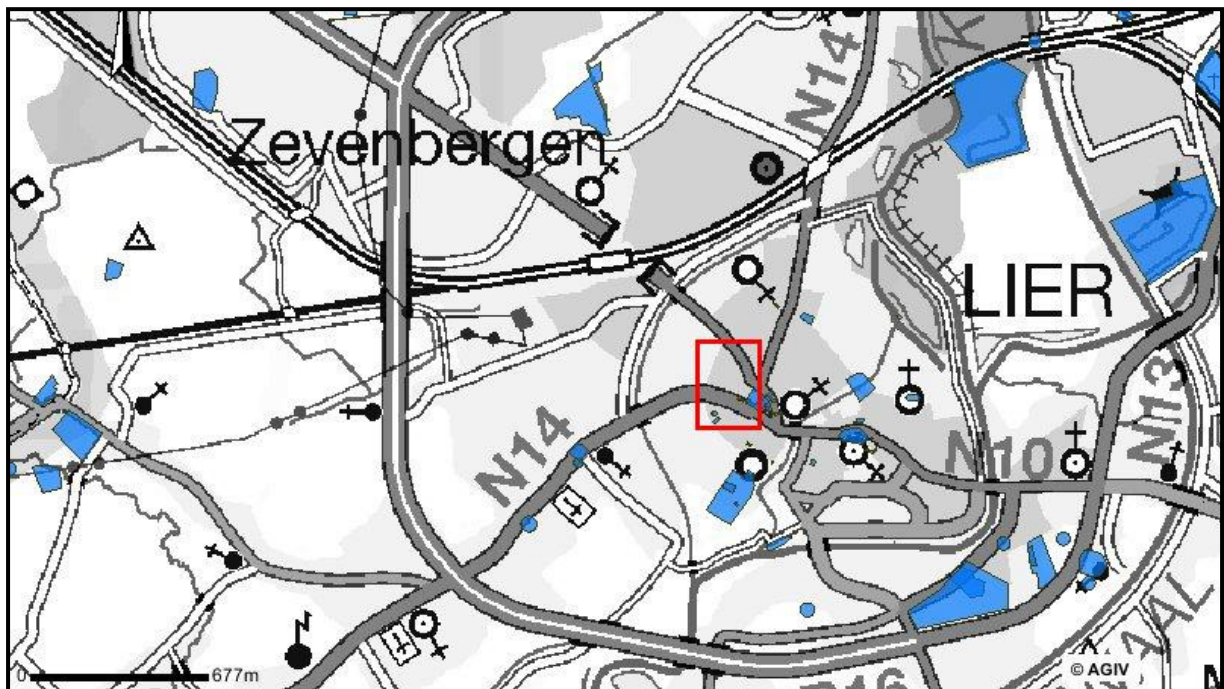
⁶ Mailverkeer Ann Ceulemans, 15 maart 2012.

4.2.2. Archeologische informatie

Er werden voor Lier op een 110-tal locaties archeologische resten (zie ook hierboven, 4.1.2. Archeologische informatie) aangetroffen op de Centraal Archeologische Inventaris (zie figuur 7). Op en in de nabije omgeving van de Dungelhoeffsite werden er drie archeologische sites vermeld. Het archeologisch onderzoek dat bij de bouw van het nieuwe zwembad zou zijn gebeurd (cfr. de bijzondere voorwaarden), werd niet in de CAI teruggevonden. Tijdens het proefsleuvenonderzoek, uitgevoerd door het toenmalige Monumenten en Landschappen, werden geen sporen aangetroffen⁷. In de Mechelse Steenweg, ter hoogte van de Sint-Annastraat, werd er tijdens graafwerken een timpaansteen uit 1612 gevonden. Daarnaast werden er ook nog twee molens vermeld op de Ferrariskaart (1771-1777). Beiden werden nog niet teruggevonden, maar zouden dateren uit de 18de eeuw (VLAAMS INSTITUUT VOOR HET ONROEREND ERFGOED, 2012).

Tevens dient vermeld te worden dat in 1860, tijdens verdiepingswerken van de afleidingsvaart aan de Baron Opsomerlaan, een reeks fossiele beenderen werden blootgelegd, toebehorend aan twee volwassen mammoeten en een jonge mammoet, daterend uit de laatste IJstijd⁸. Op dezelfde plaats werden ook botten gevonden van een wolharige neushoorn, een holenhyena, een paard en een hert.

Figuur 7: Situering van de Dungelhoeffsite in Lier op de Centraal Archeologische Inventaris, met aanduiding van het onderzoeksterrein (rode kader) (© VLAAMS INSTITUUT VOOR HET ONROEREND ERFGOED, 2012).

⁷ Mailverkeer Alde Verhaert, 14 maart 2012.

⁸ Mailverkeer Ann Ceulemans, 15 maart 2012.

5. ONDERZOEKSMETHODE

5.1. Algemeen

5.1.1. Vraagstelling

De voorschriften waaraan het onderzoek diende te voldoen worden beschreven in de 'Bijzonder voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem te Lier, Baron Opsomerlaan ("Dungelhoeffsite")'. Het plangebied beslaat de zgn. Dungelhoeffsite aan de Baron Opsomerlaan te Lier. Gezien de ligging van de site, namelijk in de stadskern van Lier maar net buiten de oudste wallen, geldt voor het terrein een zekere archeologische verwachting. Een andere reden tot uitvoering van dit vooronderzoek is dat uit nazicht van de foto's van de bouw van het huidige politiebureau bleek dat het oorspronkelijk bodemprofiel goed bewaard was⁹. Doel van deze prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein. Hierbij moeten volgende vragen beantwoord worden:

- Zijn er sporen aanwezig?
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen (goed, gebioturbeerd,...?)
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?

Het onderzoek werd administratief opgevolgd door Alde Verhaert en Leendert van der Meij, erfgoedconsulenten bij Onroerend Erfgoed Antwerpen. Daarnaast stond ook Joke Bungeneers (consulent Archeologie en Monumentenzorg provincie Antwerpen) in voor begeleiding en evaluatie van de prospectie. Gezien het beperkte aantal vondsten en sporen (zie verder) werden er geen andere, externe specialisten bij het onderzoek betrokken. Er werden geen stalen genomen.

Het plangebied heeft een totale oppervlakte van 7ha waarvan 1,2ha onbebouwd terrein was. Van dit onbebouwd terrein diende 12% (1440m²) onderzocht te worden.

---

⁹ Mailverkeer Alde Verhaert, 14 maart 2012.

5.1.2. Randvoorwaarden

Het onderzoek diende uitgevoerd te worden bij het begin van het totale bouwproject, teneinde ingeval van een vervolgonderzoek de werken niet te veel te vertragen. Hoewel oorspronkelijk ingepland begin december 2011, kon het onderzoek uiteindelijk pas aangevat worden midden januari 2012. Initieel dienden de sleuven aangelegd te worden ter hoogte van het Paradeplein (waar de parkeergarage zal komen) en ter hoogte van de noordelijke inrit naar de Boomlaarstraat. De sleuven ter hoogte van de zuidelijke inrit richting Mechelsestraat zouden in een tweede fase aan bod komen, na afbraak van de bestaande bebouwing op deze plek.

5.2. Beschrijving van de opgravingsmethode

5.2.1. Algemeen

Bij het opstellen van het sleuvenplan diende rekening gehouden te worden met de terreinsituatie, de aanwezige nutsleidingen (riolering, waterleiding en elektriciteit), de benzinetank, de ophogingen die zich op het terrein bevonden, de toegankelijkheid tot het terrein en de nog bestaande gebouwen. De ophogingen werden in 1997-1999 gemaakt tijdens de afbraak van enkele vleugels van de Dungelhoeffsite. Ook werd er rekening gehouden met de gegevens te zien op de oude kaarten, o.a. deze van Ferraris en Deventer (zie 4.2. De Dungelhoeffsite). Er diende minstens 1440m² van het plangebied door middel van proefsleuven onderzocht te worden (zie 3.1. Geografische en topografische situering).

In het voorgelegde sleuvenplan kon er 2055,34m² onderzocht worden door middel van proefsleuven, waarvan er 1622m² in fase 1 zou uitgevoerd worden. Tijdens de voorbereidende vergadering op 12 december 2011 werd in samenspraak met alle partijen beslist om de proefsleuven ter hoogte van de inrit richting Boomlaarstraat niet uit te voeren: op deze plek bevonden zich aanzienlijke ophogingen op het terrein, waardoor het uitgraven van een smalle sleuf tot op de ongestoorde grond veiligheidstechnisch niet te verantwoorden was. In plaats daarvan werd geopteerd om een viertal boringen uit te voeren teneinde de bodemopbouw te achterhalen. Er bleven nog zes proefsleuven over op het centrale deel van de Dungelhoeffsite die tijdens fase 1 konden onderzocht worden, waarvan er drie nog een aantal meter dienden ingekort te worden teneinde de doorgang voor de voetgangers en fietsers te waarborgen. Hierdoor kon er uiteindelijk slechts 635,04m² onderzocht worden door middel van proefsleuven.

5.2.2. Veldwerk

Bij de start van het veldwerk werden de proefsleuven visueel afgebakend en werd de omtrek van de sleuven die zich op de verharde parking of rijweg bevonden met een slijpschijf uitgesneden. Vervolgens werd de verharding apart uitgegraven en gestockeerd op het terrein, waarna de sleuven tot op de archeologische diepte werden uitgegraven door een rupskraan van 21 ton met platte werkbak. De leidinggevende archeoloog begeleidde de kraanman en bepaalde de diepte van het opgraafvlak. Op regelmatige afstand werd de juiste diepte van het archeologisch vlak gecontroleerd via het opschaven van de profielen en per sleuf werd er met de kraan minstens één profielput (P1 t.e.m. P9) aangelegd om een beter beeld te krijgen van de bodemopbouw.

Deze profielen werden opgeschoond, gefotografeerd, manueel ingetekend op schaal 1/20 met inkleuring en beschreven

Het archeologisch vooronderzoek gebeurde conform met de Bijzondere Voorwaarden, bepaald door het Onroerend Erfgoed, met een ploeg van gemiddeld drie personen onder leiding van Eline Van Heymbeeck. De aanwezige sporen werden voorzien van een markering (een plantenprikker), opgeschaafd, genummerd per werkput, gefotografeerd, beschreven op spoorformulieren en digitaal ingetekend op schaal 1:50 door de landmeter/topograaf. Deze berekende eveneens de hoogtes van de meetpunten en de individuele sporen. Tijdens het veldwerk werden alle vondsten gerecupereerd per context en in een vondstenzakje gestoken samen met een vondstenkaartje. Er werd op het veld op vondstencategorie geselecteerd.

Volgend op deze registratie in het vlak konden de sporen gecoupeerd worden met het oog op een verticale registratie (inhoudend S4, S5, S12, S18, S23, S45 en S46). Het couperen heeft als doel het profiel van de sporen te kunnen bestuderen teneinde een beter inzicht te krijgen in de opbouw van deze structuren. De profielen van de coupes werden eveneens gefotografeerd, beschreven en getekend op schaal 1:20. Per laag werden de vondsten verzameld en voorzien van een vondstnummer.

Er werden geen bulkmonsters noch pollenmonsters of andere stalen genomen, gezien dit sporen zich hier niet toe leenden. Verder werd tijdens de werfvergadering op 13 januari 2012 beslist geen metaaldetectie uit te voeren. De dagelijkse activiteiten, interpretaties en beslissingen werden neergeschreven in het dagboek.

5.2.3. Vondstverwerking en rapportage

Na het veldwerk werd van start gegaan met de vondstverwerking en de rapportage volgens de vastgelegde richtlijnen. De spoorformulieren, de vondstenlijsten, de foto's en de gegevens van de vondstdeterminatie werden samengebracht in een digitale inventarislijst. De foto's werden herbenoemd.

De vondsten werden gewassen, gedroogd en geïnventariseerd. Het aardewerk werd vervolgens geteld en gewogen per context. Het wegen gebeurde in de vondstenzak, op een elektronisch weegschaaltje tot op één gram. Daar het een vondstenarme site was, kon al het aardewerk gedetermineerd worden met het oog op het verkrijgen van dateringgegevens voor de belangrijkste sporen en structuren. Vervolgens werden alle vondsten verpakt volgens de regels van de kunst (cfr. Bijzondere voorwaarden).

6. BESCHRIJVING VAN DE AANGETROFFEN SPOREN

6.1. Stratigrafie

Er werden in de zes proefsleuven negen diepteprofielen gemaakt en op een systematische wijze kolomopnames gedaan. In proefsleuf 1 werden vier profielen (P1, P2, P4 en P5) genomen. Twee kolomopnames (P3 en P6) werden in proefsleuf 2 opgetekend. In proefsleuf 3 werd één bodemopbouw (P7) geregistreerd. Eén profiel (P8) werd in proefsleuf 5 genomen. Profiel 9 werd genomen in proefsleuf 6. In proefsleuf 4 werd geen profiel genomen gezien de aanwezige bodemverontreiniging. Het gaat enerzijds om een matig tot natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Ldcz en Lic), anderzijds om een uiterst natte kleibodem zonder profiel (Egp).

Het zuidelijk profiel in proefsleuf 2 (PS2P3, zie figuur 8) kan als referentieprofiel voor het oostelijk deel van de site (PS1 t.e.m. PS3) dienen. Het profiel is gesitueerd op +9,16m TAW en bestaat uit (maten in cm, gemeten vanaf het maaiveld):

Figuur 8: Het zuidelijk profiel in proefsleuf 2 (PS2P3).

- 000-010: Beton/asfaltlaag.
- 010-013: Lichtgrijs zeer puinig zand met zeer veel kiezelbrokjes (Stabilisatielaag voor de aanleg van de betonlaag erboven).
- 013-026: Donkerrood zwartbruin zeer puinig zand met zeer veel baksteenspikkels, -brokken en -brokjes en vrij veel houtskoolspikkels en -brokjes (Stabilisatielaag voor de aanleg van de betonlaag).
- 026-032: Donkerbruin zwart puin (sintels) met vrij weinig baksteenspikkels en -brokjes en vrij veel houtskoolspikkels en -brokjes (2de asfaltlaag).
- 024-028: Lichtbruin geel vrij zandig zandleem met vrij weinig baksteenspikkels en -brokjes (Stabilisatielaag voor de aanleg van de 2de asfaltlaag).
- 028-030: Donkerbruin zwart puin (sintels?) met vrij veel baksteenspikkels en -brokjes en vrij veel houtskoolspikkels en -brokjes (Stabilisatielaag voor de aanleg van de 2de asfaltlaag).
- 032-044: Gehomogeniseerde, lichtbruine zeer lemig zandleem; zeer weinig baksteenspikkels; vrij veel houtskoolspikkels en -brokjes; vrij veel Fe-concretiespikkels (Ophogingspakket, mogelijk de A-horizont).
- 044-062: Lichtbruin met oranjegele vlekken, vrij lemige zandleem met zeer weinig houtskoolspikkels en zeer weinig Fe-concretiespikkels (sterk gevlekte verbrokkelde textuur B-horizont).
- 062-084: Lichtgelig bruine vrij lemige zandleem met zeer weinig baksteenspikkels en vrij veel houtskoolspikkels (Uitloging naar C-horizont = moederbodem).
- 084-120: Lichtgele vrij lemige zandleem met vrij weinig Fe-concretiespikkels (C-horizont = moederbodem).
- 116-140: Lichtbeige vrij zandige zandleem (C-horizont = Gebioturbeerde moederbodem).
- 116-158: Licht oranjegeel zand (C-horizont = moederbodem. Waarschijnlijk volgende quartaire of zelf tertiaire laag?).

Het westelijk profiel in proefsleuf 5 (PS5P8, zie figuur 9) kan als referentieprofiel voor het westelijk deel van het plangebied (PS4 t.e.m. PS6) dienen. Hierbij diende rekening gehouden worden met grondverontreiniging. Het profiel is gesitueerd op +8,90m TAW en bestaat uit (maten in cm, gemeten vanaf het maaiveld):

Figuur 9: Het westelijk profiel in proefsleuf 5 (PS5P8).

- 000-012: beton/asfaltlaag.
- 012-016: Donker zwarte asfalt met zeer veel chamottebrokjes (Onderkant betonlaag).
- 016-022: Lichtgrijs zand met zeer veel kiezelbrokken en -brokjes (Stabilisatielaag voor de aanleg van de betonlaag erboven).
- 022-032: Lichtgele met donkergrijze vlekken vrij zandige zandleem met zeer weinig houtskoolspikkels (Stabilisatielaag voor de aanleg van de betonlaag).

- 032-040: Zwart puinige sintels met vrij weinig baksteenspikkels, -brokken en – brokjes, zeer veel houtskoolspikkels, -brokken en –brokjes en vrij veel ijzerslakspikkels, -brokken en –brokjes (2de asfaltlaag).
- 040-046: Donkerrood zwartbruin zeer puinig zand met zeer veel baksteenspikkels, -brokken en –brokjes, vrij veel kalkmortelspikkels en –brokjes en vrij veel houtskoolspikkels en –brokjes (Stabilisatielaag voor de aanleg van de 2de asfaltlaag).
- 046-062: Donkerblauwgrijze vrij lemige zandleem met vrij veel baksteenspikkels en –brokjes, zeer weinig kalkmortelspikkels, vrij weinig houtskoolspikkels en vrij weinig Fe-concretiespikkels (Vervuilde grond, Stabilisatielaag voor de aanleg van de 2de asfaltlaag).
- 062-076: Lichtblauwgrijze vrij kleiige zandleem met vrij veel baksteenspikkels en –brokjes en vrij veel houtskoolspikkels (Vervuilde grond, Ophogingpakket, mogelijk de A-horizont).
- 076-112: Lichtgrijzig geel met grijze vlekken klei met vrij weinig baksteenspikkels, vrij veel houtskoolspikkels en vrij veel Fe-concretiespikkels en –brokjes (Uitloging naar C-horizont = moederbodem).
- 112-126: Lichtblauwig, grijzig geel met grijze vlekken klei met zeer weinig mangaanspikkels (C-horizont = moederbodem).

6.2. Resultaten

6.2.1. Boringen

Eén boring werd in de ophoging in het centrale deel van de Dungelhoeffsite, nabij de benzinetank, uitgevoerd, terwijl de overige drie boringen werden verricht op de plaats waar eertijds proefsleuven zes en zeven zouden komen (noordelijke toegang naar de Boomlaarstraat).

6.2.1.1. Boring 1

Boring 1 werd gelokaliseerd in het centrale deel van de Dungelhoeffsite. Het maaiveld bedroeg +9,40m TAW. Acht lagen konden onderscheiden worden. Er werd niet tot aan de moederbodem geraakt doordat er puin in de weg zat. Tevens bleek tijdens het boren dat de grond zwaar vervuild was door mazout.

Het profiel bestaat uit (maten in cm, gemeten vanaf het maaiveld):

- 000-088: Donkerbruine vrij zandige zandleem met vrij veel baksteenspikkels, -brokken, en –brokjes en vrij veel betonbrokjes (Deel recente ophoging).
- 088-110: Donkerbruinig grijsbruin vrij zandige tot zeer zandige zandleem met vrij veel baksteenbrokken en -brokjes en vrij weinig kiezelbrokjes (Deel recente ophoging).
- 110-134: Donkerbruin vrij kleiige zandleem met vrij weinig baksteenspikkels en –brokjes (Deel recente ophoging).
- 134-170: Donkergelig bruinig bruine vrij kleiige zandleem met vrij veel baksteenspikkels, en –brokjes (Deel recente ophoging).
- 170-198: Donkergelig bruine, zeer kleiige zandleem met vrij weinig baksteenspikkels, en –brokjes (Deel recente ophoging).
- 198-258: Donkerbruinig geelbruine (met grijze vlekken) vrij kleiige zandleem met vrij weinig baksteenspikkels en vrij weinig Fe-concretiespikkels (Deel recente ophoging).

- 258-294: Donkergeel bruin met blauwig grijze vlekken vrij kleiige zandleem met vrij weinig baksteenspikkels en -brokjes, vrij weinig Fe-concretiespikkels en zeer weinig houttakjes (Ophogingslaag).
- 294-344: Donkerblauwig grijs met grijze vlekken vrij lemig zand met zeer weinig baksteenbrokjes (Ophogingslaag).

6.2.1.2. Boring 2

Boring 2 lag op de ophoging in het westelijk deel van het plangebied, net ten westen van de huidige politiekantoren. Het maaiveld bedroeg hier +9,96m TAW. Door een teveel aan puin kon er niet diep geboord worden. Hierdoor kon maar één laag onderscheiden worden, namelijk een donkerbruine vrij zandige zandleem met vrij veel baksteenspikkels, -brokken, en -brokjes, vrij weinig betonbrokjes en vrij weinig kiezelbrokjes. Deze laag bevond zich tussen de 000 en 052 centimeter. Deze laag werd geïnterpreteerd als een deel van de ophoging.

6.2.1.3. Boring 3

Boring 3 bevond zich eveneens op de ophoging, maar ten westen van boring 2, min of meer in het verlengde van laatstgenoemde. Het maaiveld bedroeg +9,90m TAW. Acht lagen konden onderscheiden worden.

Het profiel (zie figuur 10) bestaat uit (maten in cm, gemeten vanaf het maaiveld):

- 000-114: Donkerbruin vrij zandige zandleem met vrij veel baksteenspikkels, -brokken en -brokjes, vrij weinig kalkmortelglasspikkels, en -brokjes en zeer weinig bioturbatie (Deel recente ophoging).
- 114-164: Donkergeel bruin vrij zandige zandleem met vrij veel baksteenspikkels en -brokjes (Deel recente ophoging).
- 164-180: Donkerbruin met grijze vlekken vrij zandige zandleem met vrij weinig baksteenspikkels en -brokjes en vrij veel organisch materiaal (Deel recente ophoging).
- 180-236: Donkergeel bruin vrij lemige zandleem met vrij weinig baksteenspikkels, -brokken en -brokjes en vrij veel houttakjes (Ophogingslaag).

- 236-254: Donkergrijsig zwartbruin met bruine vlekken met vrij zandige zandleem, zeer veel baksteenspikkels, -brokken en -brokjes en organische inclusies (Ophogingslaag).
- 254-284: Donkergrijsig bruin vrij kleiige zandleem met zeer weinig baksteenspikkels en -brokjes en zeer weinig organisch materiaal (Ophogingslaag).
- 284-340: Donkergelig bruin vrij zandige tot kleiige zandleem met zeer weinig baksteenspikkels, -brokken en -brokjes en vrij weinig glasstukjes (Ophogingslaag).
- 340-360: Lichtgroenig geel zandige klei (C-horizont = moederbodem).

Figuur 10: Boring 3.

6.2.1.4. Boring 4

Boring 4 lag in het uiterste noordwestelijke deel van site. Het maaiveld bedroeg +8,22m TAW. Vijf lagen konden onderscheiden worden.

Het profiel (zie figuur 11) bestaat uit (maten in cm, gemeten vanaf het maaiveld):

- 000-012: Donkerbruine vrij zandige zandleem met vrij weinig baksteenspikkels en –brokjes en vrij matige bioturbatie (A-horizont = Ploeglaag).
- 012-034: Lichtgelig bruin vrij lemige zandleem met vrij weinig baksteenspikkels en –brokjes en vrij weinig asfalt (Ophogingslaag).
- 034-046: Donkerbruin met zwarte vlekken vrij zandige zandleem met vrij weinig baksteenspikkels en –brokjes en zeer weinig organisch materiaal (Ophogingslaag).
- 046-064: Donkerbruin vrij kleiige zandleem met vrij weinig baksteenspikkels, en –brokjes (Ophogingslaag).
- 064-106: Lichtgroenig geel; vrij zandige klei (C-horizont = moederbodem).

Figuur 11: Boring 4.

6.2.2. Proefsleuven

6.2.2.1. Proefsleuf 1

Proefsleuf 1 lag in het noordoostelijk deel van het plangebied, nabij het politiekantoor en had een lengte van 114,04m en een breedte van 2,10m (oppervlakte 228,08m²). De TAW-waarden van de proefsleuf schommelden tussen +8,09m en +8,94m in de sleuf en bedroeg +9,19m TAW (op de beton). De sleuf was oost-west georiënteerd.

De overgrote meerderheid aan sporen waren recente verstoringen (o.a. buizen, leidingen,...) maar ook natuurlijke sporen. Er werden drie archeologische sporen in het noordwestelijk deel van de sleuf aangetroffen: twee funderingen van een gebouw (S1 en S2, zie figuur 12) en één paalspoor (S4). Beide funderingen waren noord-zuid georiënteerd en werden gekenmerkt door een funderingsmuur en -voet. Beiden zijn goed bewaard. Elke fundering was opgebouwd uit bakstenen (formaat 20,0 x 8,0 x 5,5cm). Het metselverband bestond uit kopstrekk waartussen zich een zeer harde, weinig zandige donker grijze cement met kalkstippen, houtskool en chamotte bevond. Er werd eveneens mortel op de muur aangetroffen.

Het paalspoor was lichtgeel tot lichtbruin van kleur met zeer weinig baksteenspikkels, vrij weinig houtskoolspikkels en veel Fe-concretiespikkels.

Figuur 12: Funderingsmuur en -voet (PS1S2).

6.2.2.2. Proefsleuf 2

In het zuidoostelijk deel van de site bevond zich proefsleuf 2. Deze sleuf was net als sleuf 1 oost-west georiënteerd en was 115,75m lang en 2,10m breed (oppervlakte 231,50m²). De sleufdiepte bevond zich op ca. +8,02m TAW terwijl het maaiveld (de betonlaag) zich op +9,19m TAW bevond.

Naast velerlei verstoringen en natuurlijke sporen werden twee funderingen (S34 en S35) gevonden, evenals twee kuilen (S17 en S18), één greppel (S23) en één ondergrondse watercisterne of riolering (S26). De twee kuilen waren lichtgrijs met gele vlekken met vrij weinig baksteenbrokjes en houtskoolbrokjes. De greppel (S23) (zie figuur 12) was noordwest-zuidoost georiënteerd en de vulling was lichtbruinig grijs met gele en grijzig witte vlekken, met houtskoolspikkels en weinig verbrande leemspikkels. Naarmate de greppel dieper ging, werd het spoor iets kleiiger. Het ondergrondse gewelf had ééNZelfde opbouw als de funderingen die gevonden werden in proefsleuf één. Het baksteenformaat was wel verschillend. Eén laag was 18,0 x 8,0 x 5,0cm terwijl een tweede laag 18,0 x 8,5 x 5,0cm groot was.

De twee funderingen gevonden in het westen van de proefsleuf waren helemaal volgens hetzelfde principe als de funderingen in proefsleuf één opgebouwd. S34 stond haaks op S35. Deze was oost-west georiënteerd terwijl S35 noord-zuid georiënteerd was. S34 boog waarschijnlijk wel naar het noorden af (zie figuur 14).

Figuur 13: Noordwest-zuidoost georiënteerde greppel.

Figuur 14: Funderingen in proefsleuf 2.

6.2.2.3. Proefsleuf 3

Proefsleuf 3 lag in de zuidelijk deel van het plangebied, ten westen van de zuidelijke vleugel van de kazerne. Deze noord-zuid georiënteerd sleuf was 25,49m op 2,10m groot (oppervlakte 50,99m²). Het archeologisch niveau werd bereikt op respectievelijk +8,65 en +7,87m TAW. Het maaiveld lag op +9,08m TAW.

In proefsleuf drie werden een watercisterne (S37) (zie figuur 15) en een funderingsmuur (S39) aangetroffen. De watercisterne bestond uit een zeer goed bewaard dubbel gewelf opgebouwd uit bakstenen met formaat (18,0) x 8,5 x 5,0cm (de lengte was niet goed traceerbaar door de cementlaag op de muur) die in koppen metselverband liggen. Een zeer harde, weinig zandige donker grijze cement met kalkstippen en houtskool werd gebruikt om de muur op te metsen. Op de muur werd een pleister- en mortellaag aangetroffen. De funderingsmuur was op éénzelfde opgebouwd dan de funderingen gevonden in proefsleuf 1 en 2.

Figuur 15: Watercisterne in proefsleuf 3 (PS3S37).

6.2.2.4. Proefsleuven 4 en 5

Proefsleuf 4 bevond zich ten westen van proefsleuf 3. De sleuf had een noord-zuid oriëntatie en had een lengte van 24,71m en een breedte van 2,10m (oppervlakte: 49,42m²). Het diepste punt in de proefsleuf was +8,52 meter TAW, terwijl het hoogste punt +9,02m TAW was. Proefsleuf 5 situeerde zich ten westen van en parallel aan proefsleuf 4. De sleuf had een lengte van 19,29m en een breedte van 2,10m (oppervlakte: 38,59m²). Het diepste punt in de proefsleuf was +7,99m TAW, terwijl het hoogste punt +8,95m TAW was.

Beide proefsleuven waren zwaar verstoord en er werden geen archeologische sporen gevonden.

6.2.2.5. Proefsleuf 6

In het meest westelijk deel van het plangebied bevond zich proefsleuf 6, die 18,23m lang en 2,10m breed was (oppervlakte: 36,46m²). Ze was parallel aan proefsleuven 4 en 5. Het archeologisch niveau werd bereikt op respectievelijk +7,57 en +8,59m TAW. Het maaiveld lag op +8,93m TAW.

Een drietal sporen van archeologische waarde werden aangetroffen. Het ging om een funderingsmuur (S44) en twee kleine ronde sporen (S45 en S46). De muur bestond uit een funderingsmuur en -voet en was opgebouwd uit goed bewaarde bakstenen (formaat: 18,0 x 8,5 x 5,0cm) en zeer harde, weinig zandig donker grijze cement met chamotte. Er werd op de muur en de voet mortel aangetroffen. De twee ronde sporen (zie figuur 16), mogelijk kuiltjes of paalsporen, bestonden uit donker grijsig geelbruin lemige klei met vrij weinig baksteenbrokjes en zeer weinig houtskoolbrokjes.

Figuur 16: Ronde sporen in proefsleuf 6 (PS6S45 en PS6S46).

7. BASISANALYSE VAN DE VONDSTEN

Tijdens het veldwerk werd er aardewerk en bouw materiaal gerecupereerd, de overige materiaalsoorten werden niet aangetroffen. De vondsten werden in een vondstenzakje gestoken met een vondstenkaartje. Er werd op het veld op vondstencategorie geselecteerd. De vondsten werden gewassen, gedroogd en geïnventariseerd. Het aardewerk werd vervolgens geteld en gewogen per context. Het wegen gebeurde in de vondstenzak, op een elektronisch weegschaaltje tot op één gram. Daar het een vondstenarme site was, kon al het aardewerk gedetermineerd worden met het oog op het verkrijgen van dateringgegevens voor de belangrijkste sporen en structuren. Vervolgens werden alle vondsten verpakt volgens de regels van de kunst (cfr. bijzondere voorwaarden).

De archeologische vondsten op de opgraving waren erg pover te noemen. Zo werden slechts in proefsleuven 1, 2 en 6 vondsten gerecupereerd, waarbij het in proefsleuf 1 tegelfragmenten uit S1 betrof, waarvan er twee stukken het merkteken '*produits ceramiques. ...*' droegen (zie figuur 17). Deze tegelfragmenten worden in de 19de-20ste eeuw gedateerd. In één kuil (S17) van proefsleuf 2 werden een klein fragment pijpvaard en wit industrieel aardewerk aangetroffen. Over de oorspronkelijke vormen van deze vondsten of de datering is weinig te zeggen. Toch lijkt het te gaan om 19de-20ste-eeuws aardewerk. Uit de greppel in proefsleuf 2 (PS2S23) werden vervolgens een geglazuurd randfragmentje, een baksteen en een tegel opgediept (zie figuur 18). Aan de hand van de vorm van het randfragmentje lijkt het te gaan om een kamerpot uit de Moderne Tijden (18de-19de eeuw), maar het kan ook uit de Postmiddeleeuwse periode (*post quem* 16e eeuw) dateren. Een kamerpot heeft een éénorige vorm met een gedrongen lichaam en een sterk uitstaande rand. Gezien zijn functie is het zwaartepunt altijd laag gehouden (DE GROOTE, 2008, pp. 166). Daterend uit het recente tijdvak (19de-20ste eeuw) is waarschijnlijk een klein fragment industrieel wit aardewerk afkomstig uit spoor 45 (PS6).

Figuur 17: Tegelfragmenten uit spoor 1 (PS1S1).

Figuur 18: Vondsten uit de greppel in proefsleuf 2 (PS2S23).

8. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE VINDPLAATS

De Dungelhoeffsite bevindt zich aan de Baron Opsomerlaan te Lier. Gezien de ligging van de site, namelijk in de stadskern, geldt voor het terrein een zekere archeologische verwachting, alhoewel eerder archeologisch onderzoek in functie van de bouw van het nabijgelegen nieuwe zwembad geen archeologische sporen opleverde. De voornaamste vraag van het archeologisch vooronderzoek was in de eerste plaats of er sporen bewaard zijn gebleven en wat de impact hierop zal zijn van de aanleg van de ondergrondse parking en de overige nieuwbouwwerken.

Het hele gebied bleek grotendeels verstoord te zijn door rioleringsbuizen, waterleidingen, elektriciteitsdraden. Daarnaast bevonden zich ook op het terrein enkele ophogingen die waren opgebouwd tijdens de werken in 1997-1999 bij de afbraak van enkele vleugels en paviljoenen. De grootst verstoorde zone was deze gelegen in proefsleuven 4 en 5, maar tevens in het westen van proefsleuven 1 en 2 en in het noorden van proefsleuf 3 werden zwaar verstoorde zones gevonden. Deze verstoring had duidelijk te maken met de daar eerder aanwezige mazouttank. Natuurlijke sporen zoals boomvallen en dergelijke werden eveneens waargenomen, voornamelijk in de proefsleuven 1 en 2, het oostelijk deel van het plangebied.

De verspreiding van archeologische sporen kon waargenomen worden in proefsleuven 1, 2, 3 en 6. In proefsleuf 1 en 2 werden er in het westelijk deel van de sleuven funderingen van een gebouw gevonden. De tegelfragmenten met merkteken werden gedateerd in de 19de en 20ste eeuw, wat de mogelijkheid laat bestaan dat de funderingen mogelijk afkomstig zijn van de reeds afgebroken westelijke vleugel van de Cadettenschool, die onder meer de clubs, bibliotheek en gesprekslabo bevatte (zie ook hierboven, 4.2. De Dungelhoeffsite).

De funderingsmuren gevonden in proefsleuven 3 en 6 behoren mogelijk tot andere gebouwen. Alhoewel er geen vondsten werden aangetroffen die deze muren kunnen dateren, kan de fundering in proefsleuf 3 mogelijk behoren tot het keuken- en reftercomplex uit de jaren '30 van de 20ste eeuw terwijl de fundering in proefsleuf 6 kan behoren tot één van de paardenstallen, weghuizen, sporthal of bijgebouw (zie ook hierboven, 4.2. De Dungelhoeffsite).

De aangetroffen structuren (bakstenen gewelven) in proefsleuven 2 en 3 zijn waarschijnlijk te koppelen aan het 19ste-20ste-eeuws waterleidingssysteem van de kazerne. Het grote gewelf in proefsleuf 2 kan mogelijks een ondergrondse watercisterne

of een riolering zijn. Het dubbel gewelf in proefsleuf 3 is zeker en vast van een ondergrondse watercisterne (zie ook hierboven, 4.2. De Dungelhoeffsite).

De paalsporen in proefsleuf 1 en 6, evenals de twee kuilen in proefsleuf 2 kunnen eveneens aan de activiteiten van de Cadettenschool gelinkt worden. De kleur en de vorm wijzen op recente sporen. Tevens werd er in één kuil 19de en 20ste-eeuws wit industrieel aardewerk gevonden die deze hypothese ondersteunt. De greppel daarentegen kon ouder zijn. Aan de hand van de kleur, afmetingen en het gevonden materiaal (16de-eeuwse *post quem*-datering) zou het mogelijk om een deel van de perceelsafbakening (schuine bomenrij) kunnen gaan die ook te zien op de Ferrariskaart (zie ook hierboven, 4.2. De Dungelhoeffsite). Alhoewel deze greppel niet werd teruggevonden in proefsleuf 1 zou deze al dan niet kunnen doorlopen onder een verstoring (S8) gelegen in deze sleuf.

Het archeologisch proefsleuvenonderzoek bood tevens een beter inzicht in het reliëf en de bodemopbouw van het plangebied. Het terrein liep af in westelijke richting van +9,19m TAW (proefsleuf 1 en 2; parkeerniveau) naar +8,93m TAW (proefsleuf 6; parkeerniveau). Het hoogste punt van de site bevond zich bij boring 2, namelijk +9,96m TAW, maar dit heeft met de ophogingen van 1997-1999 te maken.

Met uitzondering van de verstoringen en vervuilde grond is de oorspronkelijke bodemopbouw mooi bewaard gebleven. Hierdoor kan gesteld worden dat de Dungelhoeffsite zich stratigrafisch bevindt op de grens tussen een matig tot natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Ldcz en Lic) en een uiterst natte kleibodem zonder profiel (Egp) (zie ook hierboven, 3.2. Geologische en bodemkundige situering). Hierop werden er verschillende lagen gevonden. Enerzijds konden meerdere lagen gekoppeld worden aan de aanleg van de parking, anderzijds aan de ophoging, gedaan in 1997-1999. Door de boringen en de profielopbouwen werd duidelijk dat er zich onder de ophogingen of lagen van de parking ook één of meerdere ophogingspakketten bevonden. Tevens werd duidelijk dat in het westen van de site een grote grondverontreiniging plaats had gevonden. De blauwgrijze kleur wijst onder andere hierop. Dit waarschijnlijk door een eerder gelegen mazouttank (zie ook hierboven, 8.1. Stratigrafie en 8.2.1. Boringen).

De lage sporendensiteit en het weinige vondstmateriaal dat aangetroffen werd bij het onderzoek wijzen op de aanwezigheid van de voormalige Dungelhoeffkazerne. Deze kazerne werd in 1889 voltooid en past in het Belgisch beleid van meerdere kazernes te bouwen, onder andere te Mechelen en Kontich. Tevens is de bouw van de kazerne in overeenstemming met de 19de- en 20de-eeuwse stadsontwikkeling van de stad Lier, waarbij de vestingswerken in Lier werden afgebroken en er *extra muros* meer

bebouwing kwam, onder andere in de stationsomgeving waartoe de kazerne behoort. Gezien er geen sluitend bewijs (enkel de mogelijke oudere greppel) kan gegeven worden over de mogelijkheid dat deze site ouder zou zijn, lijkt het terrein voordien enkel als landbouwgebied in gebruik te zijn geweest, wat overeenkomst met de info op de oude kaarten (zie ook hierboven, 4. Historische en archeologische voorkennis).

9. SAMENVATTING EN AANBEVELINGEN VOOR VERVOLGONDERZOEK

In het kader van de geplande ontwikkeling van woongelegenheden inclusief een ondergrondse parkeergarage op de Dungelhoeffsite te Lier (arrondissement Mechelen, provincie Antwerpen) voerde een archeologisch team van Monument Vandekerckhove nv van 9 tot 18 januari 2012 een archeologische prospectie uit op het terrein. Het onderzoek gebeurde in opdracht van het Stedelijk Ontwikkelingsbedrijf Lier autonoom gemeentebedrijf (kortweg SOLag), dat samen met de Stad Lier optreedt als bouwheer, en volgens de bijzondere voorwaarden opgesteld door het agentschap Onroerend Erfgoed.

Verspreid over het terrein werden vier boringen gezet en zes proefsleuven gegraven tot op het niveau waarop de eerste archeologische sporen zich manifesteerden. Het archeologisch onderzoek leverde een klein aantal sporen op, inhoudend één greppel, enkele mogelijke paalsporen en andere kuilen, funderingsmuren van enkele gebouwen en bakstenen gewelven, mogelijks deel uitmakend van het waterleidingssysteem van de site. Deze sporen konden aan de hand van het weinig vondstenmateriaal gedateerd worden in de 19de-20ste eeuw. De greppel gevonden in proefsleuf 2 zou mogelijk vroeger kunnen dateren (*post quem* 16de eeuw), maar dit kan niet met zekerheid gezegd worden. De resultaten uit het onderzoek sluiten aan bij de gekende ontwikkeling van dit deel van de stad Lier.

Gezien het groot aantal verstoringen, het quasi ontbreken van archeologisch vondstenmateriaal en de 19de-20ste-eeuwse datering van de schaarse sporen, wordt het niet noodzakelijk geacht om een archeologisch vervolgonderzoek te adviseren voor de site.

Deze aanbeveling heeft geen enkele bindende kracht, maar dient als advies voor de bevoegde overheid, Onroerend Erfgoed, die uiteindelijk beslissingsrecht heeft over het vervolgtraject.

Deze aanbeveling werd op een werfvergadering in januari 2012 reeds besproken met alle betrokkenen. Er werd beslist dat:

- Er geen verder onderzoek nodig was op het centrale deel van site;
- De noordelijke toegang tot de parkeergarage, waar de boringen werden geplaatst, niet verder onderzocht diende te worden door middel van proefsleuven;

- De zuidelijke toegang, na de afbraak van de gebouwen, niet verder onderzocht diende te worden door middel van proefsleuven.

Hiermee werd het archeologisch onderzoek op de Dungalhoeffsite afgerond.

10. LITERATUUR

- **Uitgegeven bronnen**

- De Groote, 2008

De Groote, 2008, "Middeleeuws aardewerk in Vlaanderen. Gebruikgoed in de regio Oudenaarde. Deel I. Relicta Monografieën 1. Archeologie, Monumenten- en Landschapsonderzoek in Vlaanderen", Brussel.

- Goolaerts & Beerten 2006

S. Goolaerts & K. Beerten, "Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart. Kaartblad 16", 2006. Leuven: Katholieke Universiteit Leuven & Vlaamse overheid. Dienst Natuurlijke Rijkdommen.

- Verhulst et al, 1990.

Verhulst et al, 1990, "Historische stedenatlas van België. Lier", Brussel.

- **Internetbronnen**

- Agentschap voor Geografische Informatie 2011a

Agentschap voor Geografische Informatie 2011a, "Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen", in Agiv (online) 2011. <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/dhm/#> (9 december 2011).

- Agentschap voor Geografische Informatie 2011b

Agentschap voor Geografische Informatie 2011b, "Bodemkaart", in Agiv (online) 2011. <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart/> (9 december 2011).

- Erfgoedcel Kempens Karakter

Erfgoedcel Kempens Karakter 2012, "De Dungelhoefkazerne, Baron Opsomerlaan, Lier", in Erfgoedcel Kempens Karakter (online) 2012. <http://www.kempenserfgoed.be/search?search=true&keyword=KazerneDungelhoeff> (19 januari 2012).

- Google 2011

Google 2011, "Google Maps", in Google (online) 2011. <http://maps.google.be/maps?hl=nl&ie=UTF-8&tab=wl> (9 december 2011).

- Nationaal Geografisch Instituut 2011

Nationaal Geografisch Instituut, "Geodetische Informatie", in Ngi (online) 2011. <http://www.ngi.be/gdoc/viewer.htm> (9 december 2011).

- Onroerend Erfgoed 2011a

Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed, "Lier", in Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed (online), 2011. <http://inventaris.vioe.be/dibe/geheel/20161> (9 december 2011).

- Onroerend Erfgoed 2011b

Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed, "Lier", in Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed (online), 2011. <http://inventaris.vioe.be/dibe/geheel/20745> (9 december 2011).

- Stad Lier 2011

Stad Lier, "Geschiedenis van Lier", in Stad Lier (online), 2011. http://www.lier.be/Bestuur/Feiten_en_cijfers/Geschiedenis_van_Lier (9 december 2011).

- Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed, 2012

Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed, 2012. "Centrale Archeologische Inventaris", in: Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed (online), 2012. <http://cai.erfgoed.net/cai/index.php> (19 januari 2012).

11. BIJLAGEN

- Overzichtsplannen
- Inventarislijsten

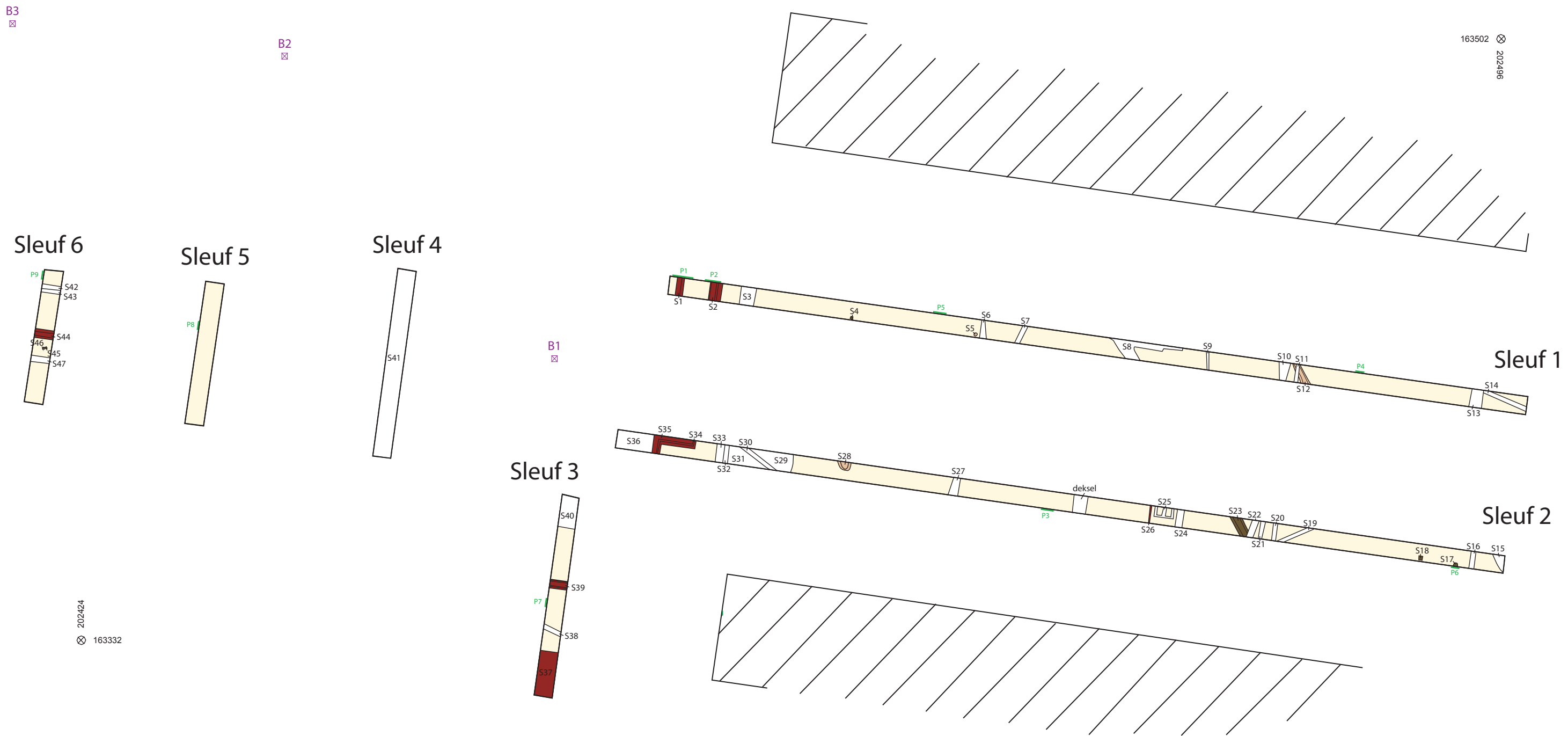
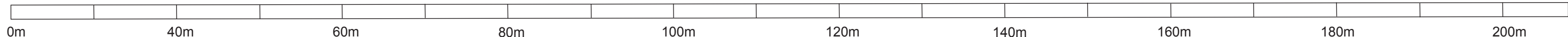
Archeologisch
vooronderzoek
Lier -
Dungelhof
2012

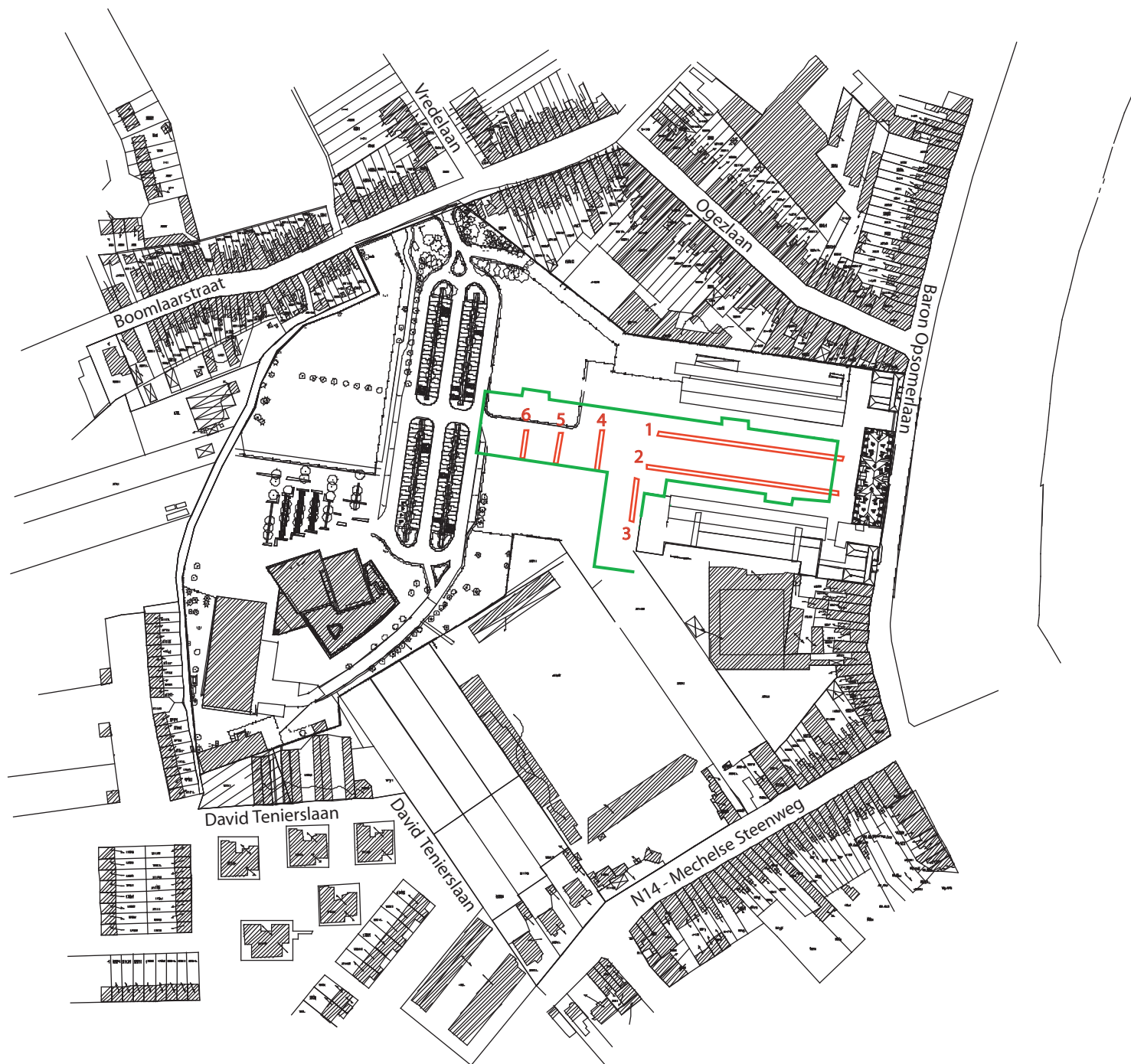
Plan 2: Overzichtsplan

- Muren
- Natuurlijke sporen
- Postmiddeleeuwse en recente sporen
- Verstoringsen
- Gebouwen
- Boringen
- Wandprofielen

Verg.nr. 2011/442
Coördinaten in Lambert 72

Archeologisch vooronderzoek Lier - Dungelhof 2012

Plan 1: Situeringsplan

- Werkzone
- Sleuven

Verg.nr. 2011/442

GROUP
MONUMENT

Archeologisch vooronderzoek Lier - Dungelhoef 2012

Plan 3: Sleuven 1 & 2

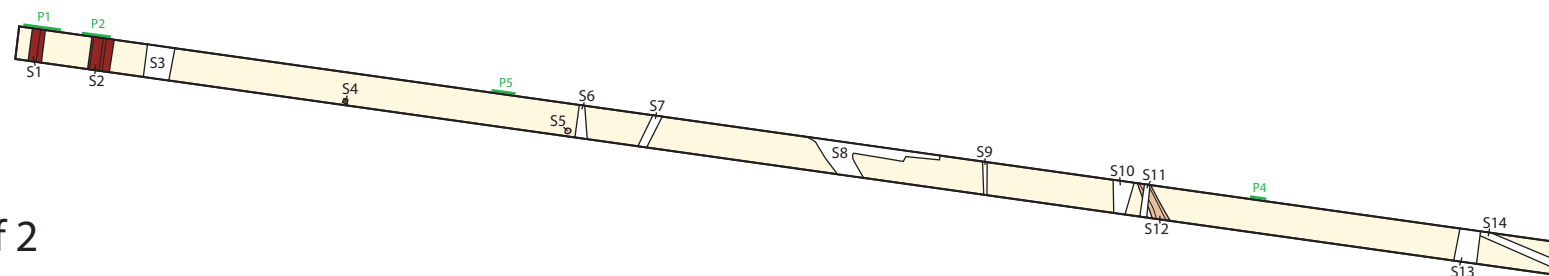
- Muren
- Oudste spoor (greppel)
- Postmiddeleeuwse en recente sporen
- Verstoringen
- Natuurlijke sporen
- Wandprofielen

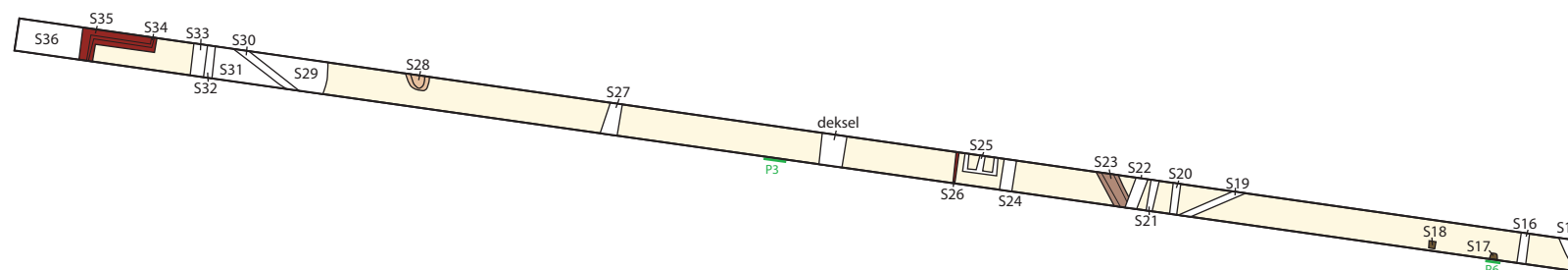
Verg.nr. 2011/442

GROUP
MONUMENT

Sleuf 1

Sleuf 2

80m

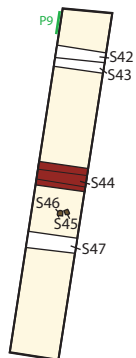
60m

40m

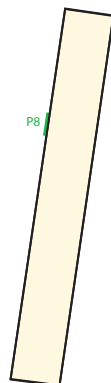
20m

0m

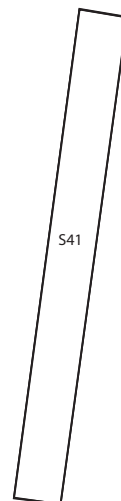
Sleuf 6

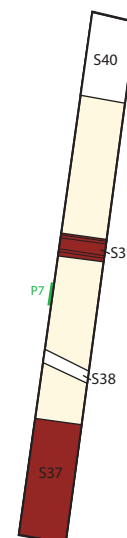
Sleuf 5

Sleuf 4

Sleuf 3

B1

60m

40m

20m

0m

Archeologisch vooronderzoek Lier - Dungelhof 2012

Plan 4: Sleuven
3 t.e.m. 6

- Muren
- Postmiddeleeuwse en recente sporen
- Verstoringsen
- Wandprofielen
- Boring

Verg.nr. 2011/442

GROUP
MONUMENT